नवमो पाठो ।

पियदस्सि असोको धम्मरञ्ञो ।

धम्मराजा अशोकाचा जन्म इ.स. पूर्व ३०४ मध्ये झाला. वयाच्या ३५व्या वर्षी राज्याभिषेक झाल्यानंतर तीन वर्षांनी त्यांनी बौद्ध धम्माची दीक्षा घेतली. कलिंग विजयानंतर त्यांनी प्रथम बोधगया येथे धम्मयात्रा केली. त्यानंतर त्याने १४ शिलालेख धम्म-प्रचार आणि प्रसारासाठी तयार केले. तिसरी धम्म परिषद इ.स. पूर्व २५३मध्ये पाटलिपुत्र (पाटना) येथे धम्मराजा अशोकाच्या राजाश्रयाखाली झाली. अशोकाचे परिनिर्वाण इ.स. पूर्व २३२मध्ये झाले.

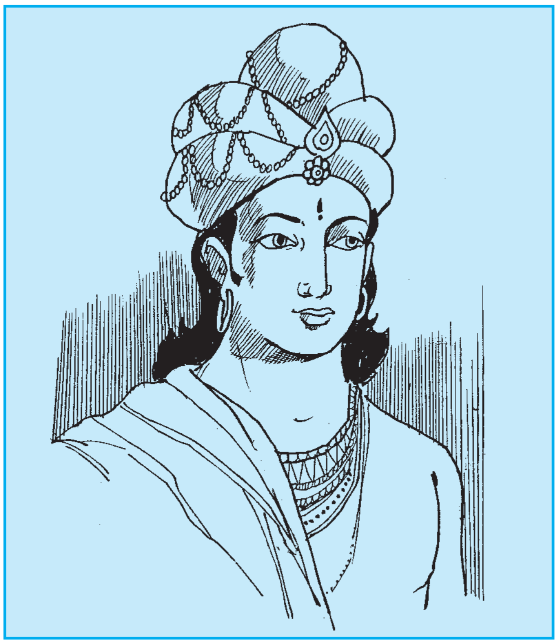

अम्हाकं जम्बुदीपे बहवो महन्तो राजानो जाता । पुरा मगधेसु पाटलिपुत्ते नगरे असोको बिन्दुसार रञ्ञो पुत्तो बिन्दुसारो पि रञ्ञो चन्दगुत्तस्स पुत्तो । बिन्दुसारस्स रञ्ञो किर अनेकपुत्ता होन्ति । ते सब्बे असोकेन विजित्वा दळ्हपरक्कमेन सहोदरं तिस्सकुमारसह सब्बं पाटलिपुत्तं नगरं अत्तनो हत्थगतं कतं । चत्तारि वस्सानि अनभिसित्तेनव रज्जं कतं । चतुन्नं वस्सानं अच्चयेन, तथागतस्स महापरिनिब्बनतो द्विन्नं वस्ससतानं उपरि अट्ठरसमे वस्से, सकलजम्बुदीपे एकरज्जो अभिसित्तो ।

कलिङ्गदेसं विजेतुं तेन महन्तं युद्धं कतं । तत्थ बहवो जना मता । बहु वित्त नट्ठं । तेन दुक्खितेन असोको रञ्ञो युद्धं सब्बथा परिच्चजित्वा तथागत सरणं गतो ।

असोकस्स बुद्धधम्मो अतीव अभिमतो । ठाने ठाने तेन सिलालेखा, थम्भलेखा, गुहालेखा लिखापिता । जनेहि धम्माचरणं समाचरण चरितब्ब' ति तस्स पमुखा आणा ।

बुद्धभिक्खूनं उपकारत्थं तेन बहवो आरामा च कारिता, विपुलं दानं दिन्नं । सब्बेसु दिट्ठीसु तस्स हदये समानो भावो । 'धम्मराजा' ति असोको विस्सुतो इतिहासे । तस्स रज्जं विसालं येन 'चक्कवत्ती असोको' ति सञ्ञा तेन लद्धा । 'देवानं पियो पियदस्सी' ति असोको लेखेसु अत्तानं निद्दिसति ।

तस्स जनपदं खो इद्धं चेव अहोसि फीतं च, बहुजनं च आकिण्णमनुस्सं च सुभिक्खं च । तं च दसहि सद्देहि अविवित्तं अहोसि दिवा च एवं रत्तिं च सेय्यथीदं – हत्थिसद्देन, अस्ससद्देन, रथसद्देन, भेरिसद्देन, मुदिङ्गसद्देन, विणासद्देन, गीतसद्देन, सम्मसद्देन, तालसद्देन, सङ्खसद्देन, अस्नाथ, पिवथ खादथा' ति दसमेव सद्देन ।

असोकत्थम्भे ठिता चत्तारो सीहा भारतरट्ठस्स राजमुद्दा । असोकत्थम्भे ठितं यं धम्मचक्कं तेन अम्हाकं रट्ठस्स अलङ्कतो । असोकस्स चक्कं सब्बेसं जनपदानं अ-सोकाय होतु ।

सद्दत्थ (शब्दार्थ)

धम्मराजा (पुं.) - धम्माने, न्यायाने राज्य करणारा
बिन्दुसारो (पुं.) - अशोकाचा पिता
मगधेसु (पुं.) - मगध देशात
चन्दगुत्तस्स (पुं.) - चन्द्रगुप्ताचा

विजित्वा (पूर्वकालवाचक त्वान्त अव्यय) जिंकून
हत्थगतं (वि.) - हस्तगत, ताब्यात असलेले
अट्ठरसमे (वि.) - अठराव्या
एकरज्जे (नपुं.) - साम्राज्यात, आधिपत्यात
अभिमतो (वि.) - आवडता, मान्य
गुहालेख (पुं.) - गुहेत कोरलेले लेख
लिखापिता - लिहून घेतले
कारिता - करविले
चक्कवती (पुं.) - चक्रवर्ती
जनपद (नपुं.) - राष्ट्र
फीत (वि.) - समृद्ध, पसरलेले
अविवित्तं (वि.) - नेहमी
असोकत्थम्भे (पुं.) - अशोक स्तंभावर
जानपदानं (वि.) - जनपदातील लोक
तिस्सकुमार (पुं.) - तिष्यकुमार (अशोकाचा भाऊ)
अनभिसत्तेन (वि.) - अभिषेक झाला नसताना
कलिङ्गदेसं (पुं.) - कलिंग देश (हल्लीचा ओरिसा)
परिच्चजित्वा - त्याग करून
सिलालेख (पुं.) - शिलालेख
थम्भलेख - स्तंभलेख
आणा (स्त्री.) - आज्ञा, आदेश
दिट्ठीसु (स्त्री.) - दृष्टीबाबत, मतांबाबत
पियदस्सी (पुं.) - सुंदर, देखणा
इद्ध (वि.) - संपन्न
आकिण्णं (वि.) - गजबजलेले, भरलेले
सेय्यथा (अ.) - जसे, ज्याप्रमाणे
राजमुद्दा (स्त्री.) - राजमुद्रा, राजचिन्ह
असोको (अ+सोको) (पुं.) - आनंद, शोकरहित

अभ्यास

१. **खालील प्रश्नांची मराठीमध्ये उत्तरे लिहा.**

(१) कलिंग युद्धानंतर अशोकाने काय केले ?
(२) शिलालेखात अशोकाचा कोणत्या नावाने उल्लेख येतो ?
(३) भारत सरकारने अशोकाची कोणती चिन्हे स्वीकारली आहेत ?
(४) अशोकाने किती प्रकारचे शिलालेख कोरले ?

२. **खालील प्रश्नांची पालिमध्ये उत्तरे लिहा.**

(१) असोको कस्स पुत्तो ?
(२) असोकेन किमत्थं महन्तं युद्धं कतं ?
(३) बुद्ध भिक्खूनं उपकारत्थं असोकेन किं कतं ?
(४) अम्हाकं धजो केन अलङ्कतो ?

३. **खालील वाक्यांशाच्या जोड्या जुळवा.**

अ	ब
(१) असोको	(१) बिन्दुसारो ।
(२) चन्दगुत्तस्सपुत्तो	(२) धम्मराजा ।
(३) कलिङ्गदेस विजेतुं	(३) विपुल दानं दिन्नं ।
(४) बुद्धभिक्खून उपकारत्थ	(४) युद्धकतं ।

टिपणे

- प्रियदर्शी अशोक धम्मराजाचे कार्य विद्यार्थ्यांसमोर ठेवणे.
- शिलालेख, स्तंभलेखांची माहिती गोळा करणे.

★ ★ ★